
Публикуван на: 02-02-2010

Източник: [Портал Европа](#)

Обръщение на Европейския омбудсман П. Никифорос Диамандурос, озаглавено „Европейският омбудсман и Европа на гражданите” и изпратено специално за участниците в конференцията „Европа 2020 – гражданска визия” (29-30 януари 2010 г., София).

Въведение

Искам да започна своето изказване, като поздравя Фондация „Европейски институт” за организирането на тази конференция. Посещавал съм България многократно в качеството си както на гръцки, така и на европейски омбудсман. Напълно подкрепям усилията ви за насърчаване на гражданската ангажираност и овластяване в Европейския съюз. Именно тези концепции са в основата на работата на Европейския омбудсман. Освен това изцяло приветствам идеята ви за поглед към бъдещето - визия за 2020 г. С неотдавнашното влизане в сила на Лисабонския договор, моментът е подходящ за подобна инициатива. В своето кратко обръщение ще се спра на ролята на Европейския омбудсман за изграждане на „Европа на гражданите”.

Усилията за изграждане на „Европа на гражданите”

В последните десетилетия се полагат значителни усилия за укрепване на гражданските права и превръщането в реалност на „Европа на гражданите”.

Концепцията за гражданство в Европейския съюз се заражда с Договора от Маастрихт. С него се въвежда и правото за сезиране на омбудсмана по повод лоша администрация в институциите на ЕС. Все повече граждани или пребиваващи в Съюза научават за това право и го използват. Това е важно, защото показва, че те наистина играят активна роля в подобряването на администрацията на ЕС и търсенето на отговорност от институциите и органите на ЕС.

От особено значение за правата, свързани с европейското гражданство, е правото на свободно движение и пребиваване на територията на държавите-членки. Проучване на „Евробарометър” сочи, че почти 90% от всички европейски граждани са наясно с това право. Когато обаче се наложи да го упражнят, често възникват проблеми във връзка с преноса на социално осигурителни права, признаването на професионални квалификации и обединяването на семейства – това са само отделни примери.

Поздравителен адрес на Европейския омбудсман до конференцията "Европа 2020 - гражданска визия"

Договорът от Амстердам предвижда по-голяма прозрачност в ЕС. В него се казва, че Съюзът трябва да взема решения по възможно най-открития начин и се признава правото на публичен достъп до документацията от гражданите и пребиваващите в ЕС. Това е поредната съществена стъпка към повишаването на отчетността на ЕС към неговите граждани.

През последните години самите европейски институции също полагат значителни усилия за изграждане на „Европа на гражданите“. Добър пример за това е Програма „Европа за гражданите“ на Комисията, която насърчава активното участие на гражданите и организациите на гражданското общество в процеса на европейската интеграция. Разбира се, тук трябва да се спомене и проектът, който изпълнява вашата организация – „Взаимодействие с Европейския парламент“.

Въпреки че предстои още много работа, направена е една голяма крачка напред с влизането в сила на Лисабонския договор и особено с юридически задължителната Харта на основните права на ЕС.

Ролята на Европейския омбудсман

Службата на Европейския омбудсман е създадена с конкретната цел да помогне за приближаването на Европейския съюз до неговите граждани и да придаде „човешко лице“ на администрацията на ЕС. Граждани, фирми, юристи, асоциации, неправителствени организации и различни групи по интереси имат право да подават жалби по повод лоша администрация в европейските институции. Омбудсманът извършва проверки по въпроси като липса на прозрачност, оспорване на договорни клаузи в рамките на проекти на ЕС, процедурни грешки или дискриминация. Най-лесният начин за сезиране е чрез електронния формуляр на интернет сайта на омбудсмана www.ombudsman.europa.eu, достъпен на всичките 23 езика на ЕС, включително български.

Решенията на Европейския омбудсман не са юридически задължителни. Силата му се състои във възможността да убеди институциите в правилността на възгледите си в случаите, когато установи лоша администрация. Прибягването до услугите на омбудсмана има няколко предимства в сравнение със съдебната система. Преди всичко няма разходи за жалбоподателя, а често омбудсманът реагира по-бързо от съда.

Освен това омбудсманът може да е по-гъвкав от една съдебна процедура. Не е задължително жалбоподателят да е пострадал лично от лоша администрация. Това на практика означава, че примерно една търговска палата или неправителствена организация могат да подадат жалба от името на едно или повече лица, които са потърпевши от лоша администрация. Когато установи случай на лоша администрация в институциите на ЕС, омбудсманът се опитва да постигне взаимно приемливо решение. Това му дава възможност да гарантира резултат, при който печелят и двете страни, а удовлетворени остават както жалбоподателят, така и институцията. Жалбите, проверени от Европейския омбудсман през 2008 г., най-често са свързани с липса на прозрачност в администрацията на ЕС. Такова оплакване възниква при 36% от всички случаи и включва отказ за

предоставяне на информация или документация. Прозрачността има съществена роля в демократичната отговорност. Гражданите на Съюза се нуждаят от информация за работата на техните институции – какво е свършено, какво се прави в момента и какво се планира в бъдеще. Това е от основно значение, ако искаме те да вярват в Съюза – нещо, от което има остра необходимост. Затова и по-добрата прозрачност остава основен приоритет на омбудсмана.

Друга важна задача на омбудсмана е да насърчава култура на обслужване в администрацията на ЕС. Недостатъците в качеството на услугите на публичните администрации ограничават практическите ползи, които гражданите получават от европейското сътрудничество. Културата на обслужване включва ангажимент за повече прозрачност и добро управление. Освен това, редно е администрацията на ЕС да обяснява на гражданите в какво се състои работата ѝ на разбираем език и да ги информира както за правата им, така и за начина на отстояване на тези права.

Договорът от Лисабон и Хартата на основните права на ЕС

Влизането в сила на Лисабонския договор и юридически задължителният характер на Хартата на основните права на ЕС бележат реална стъпка напред по отношение на „Европа на гражданите“. Договорът е нещо добро за Съюза и гражданите му. Съвсем не е маловажно това, че в него се предвижда засилване на ролята както на Европейския парламент, така и на националните парламенти – тенденция, която само може да послужи за утвърждаване на демократичните принципи на Съюза.

Договорът предвижда също така и засилен глас на европейските граждани. Благодарение на „Гражданска инициатива“, един милион граждани от редица държави-членки ще имат възможността да призват Комисията да излезе с предложения за нова политика. В момента се провеждат публични консултации по този въпрос и се очаква постигане на значителен напредък по време на испанското председателство. Омбудсманът също очаква да участва в тези консултации.

Освен това, Договорът предвижда по-голяма откритост и прозрачност. Срещите на Съвета ще са публични, а всички институции, органи, служби и агенции на ЕС ще извършват дейностите си възможно най-открито.

По отношение на ролята на омбудсмана, Договорът потвърждава, че той се избира от Европейския парламент – важен момент, що се отнася до неговата независимост. В него също така се пояснява, че омбудсманът разглежда жалби срещу институциите, органите, службите и агенциите на Съюза, а не просто срещу институциите и органите на Общността, както беше досега.

Налагането на Хартата на основните права на ЕС като юридически задължителна е ясен сигнал за това колко важни са правата на гражданите за Съюза. Цял един дял от Хартата е озаглавен „Гражданство“. В него логично е посочено правото на сезиране на омбудсмана. Освен това е разписано правото на добра администрация – право, което е в основата на работата на Европейския омбудсман. Аспектите на добрата администрация, които изрично са посочени,

включват:

- правото да бъдат разглеждани засягащите всяко лице въпроси „безпристрастно, справедливо и в разумен срок от институциите, органите, службите и агенциите на Съюза“;
- правото на всяко лице да бъде изслушвано преди срещу него да бъде предприета индивидуална мярка, която би имала неблагоприятни последици за него;
- правото на достъп на всяко лице до документите, които се отнасят до него;
- задължението на администрацията да мотивира своите решения;
- правото на обезщетение от страна на Съюза за вредите, нанесени от институциите или от техните служители при изпълнение на служебните им задължения;
- правото на всяко лице да се обърне към институциите на Съюза на един от официалните езици на Договорите и да получи отговор на същия език.

За да обясни какво на практика означава добра администрация, Европейският омбудсман разработи Европейски кодекс за добро поведение на администрацията, който бе одобрен от Европейския парламент през 2001 г. В Кодекса се посочва какво има право да очаква обществеността от институциите и органите на ЕС, и като цяло представлява полезен справочник за държавните служители. Този Кодекс може да се намери на интернет сайта на омбудсмана на 23-те официални езици на ЕС.

Оздравителни мерки

Обсъждането на правата на гражданите не може да мине без споменаване на оздравителните мерки – в случай, че нещата не вървят добре. При възникване на проблеми – независимо дали на европейско, национално или местно равнище – е изключително важно гражданите да знаят към кого да се обърнат. Според „Евробарометър“ обаче, две трети от интервюираните лица не се чувстват достатъчно информирани за правата си като граждани на Европейския съюз.

Разбира се първият и най-логичен кандидат да реши даден проблем е националната, регионалната или местната администрация, отговорна за практическото прилагане на правата, които гражданите имат съгласно европейското право. Когато е възможно, самите администрации трябва да коригират нещата.

Ако проблемът не се разреши на това ниво, голяма роля играят мрежи като SOLVIT. Но проблемите, произтичащи от неправилно тълкуване на законодателството или несъобразното му прилагане, могат да принудят гражданина да отиде още по-далеч в търсенето на подходящо решение.

Разбираемо е гражданите, според които дадена държава-членка не се съобразява с правото на Съюза, често да търсят коректив на европейско ниво. Някои граждани сезират Европейската комисия в ролята ѝ на пазител на Договора. Това може да накара Комисията да отнесе накрая въпроса до Съда на ЕО. Все пак много жалбоподатели се надяват, че Комисията ще реши техния

Поздравителен адрес на Европейския омбудсман до конференцията "Европа 2020 - гражданска визия"

казус бързо, без да се обръща към Съда. Гражданите изпращат също така петиции до Европейския парламент във връзка с различни нарушения.

Това, което много граждани не осъзнават в достатъчна степен е, че при проблеми с упражняването на правата им съгласно европейското законодателство, могат да се обърнат също и към националния или регионалния омбудсман. Европейският омбудсман работи в тясно сътрудничество с колегите си в държавите-членки, за да гарантира, че жалбите на гражданите относно европейското законодателство се разглеждат ефективно и в срок.

За да помогне на отделните граждани да идентифицират правилния орган, който да сезират при наличие на проблем, Европейският омбудсман предлага от началото на 2009 г. на своя интернет сайт интерактивно ръководство. То се оказва изключително полезно за насочване на хората към правилния орган, който разглежда жалби. През първата година на своето функциониране ръководството е помогнало на повече от 29 000 души да получат съвет. Можете да го намерите на сайта www.ombudsman.europa.eu на всичките 23 езика на ЕС и ви съветвам да го разгледате.

Заклучение

Дейността на Европейския омбудсман е посветена на това, правата и интересите на гражданите да са водещи в процесите на Съюза – не просто на думи, но и на практика. Омбудсманът винаги следва дълбокото си убеждение, че успехът в тази трудна задача е възможен само ако всички нива работят заедно – европейско, национално, регионално и местно. От съществено значение е тези нива ефективно да си взаимодействат и да се координират, като насочат усилията си към общата цел за по-добро обслужване на европейските граждани и създаване на една истинска „Европа на гражданите”.